ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

LEKSIK SINTAKTIK REDUPLIKATSIYANING BADIIY MATNDA O‘RGANILISHI

Namozova Mohichehra. Termiz Davlat universiteti tayanch doktaranti.

Annotatsiya. Ushbu maqolada o‘zbek tilidagi leksik va sintaktik reduplikatsiyaning badiiy matndagi estetik, semantik va kompozitsion funksiyalari tahlil qilinadi. Reduplikatsiya hodisasining lingvistik va lingvopoetik jihatlari, uning badiiy nutqdagi ekspressivlik, obrazlilik, ritmik uyg‘unlik va semantik markazlashuvni ta’minlovchi vosita sifatidagi o‘rni aniqlanadi. Tadqiqot struktural-lingvistik, kontekstual-semantik va stilistik metodlar asosida olib borilib, leksik takrorning mazmun yaratishdagi, sintaktik takrorning esa matn kompozitsiyasini shakllantirishdagi roli o‘rganildi. Natijalar takrorning o‘zbek badiiy matnlarida milliy poetik tafakkurni ifodalovchi ko‘p funksiyali estetik vosita ekanligini ko‘rsatadi. Maqolada takrorning emotsional-ekspressiv, ritmik, obraz yaratish va semantik markazlashuv kabi asosiy funksiyalari lingvopoetik nuqtayi nazardan tizimli izohlangan.

Kalit so‘zlar: leksik reduplikatsiya, sintaktik takror, badiiy matn poetikasi, estetik funksiyalar, lingvopoetika, kompozitsion struktura, emotsional-ekspressivlik, semantik markazlashuv, parallelizm, ritmika, o‘zbek adabiyoti, takrorning estetik qadriyati.

Tilshunoslikda reduplikatsiya hodisasi muhim lingvistik hodisalardan biri bo‘lib, u so‘zlarning takrorlanishi yoki o‘xshash fonetik birliklar yordamida hosil qilinishini ifodalaydi. O‘zbek tilida reduplikativ so‘zlar turli grammatik vazifalarni bajarib, matnda ta’sirchanlikni oshirish, ta’kidlash yoki sifat va miqdor darajasini ifodalash kabi maqsadlarda qo‘llaniladi. Tilshunoslikda so‘z hosil qilish va grammatik ma’no ifodalash vositalaridan biri sifatida reduplikatsiya muhim o‘rin tutadi. Reduplikatsiya so‘zning butunlay yoki qisman takrorlanishi orqali yangi ma’no hosil qilish jarayoni bo‘lib, dunyo tillarining aksariyatida kuzatiladi. Bugungi kunda dunyoda 7000 dan ziyod tillar mavjud bo‘lsa, ularning deyarli 80% qismida takror so‘zlar uchraydi. Olimlar til hodisalariga qiziqish bildirgan vaqtlardan takror so‘zlarni tadqiq qila boshladilar. Ushbu hodisa, ayniqsa, turkiy tillarda, jumladan, o‘zbek tilida ham keng qo‘llaniladi. O‘zbek tilida reduplikatsiya lug‘aviy va grammatik vazifalarni bajarib, so‘zlarning ifoda doirasini kengaytiradi, ularning emotsional-ta’sirchanlik darajasini oshiradi hamda uslubiy boylikni ta’minlaydi. Til birliklarining stilistik va funksional xususiyatlarini o‘rganish bugungi tilshunoslikning muhim yo‘nalishlaridan biridir. Takror so‘zlarning badiiy nutqdagi o‘rni va ularning estetik qimmati hali to‘liq tadqiq etilmagan mavzulardan biri hisoblanadi. Takror hodisasi badiiy matnlarda ekspressivlikni oshirish, ritm va ohangdorlik yaratish, shuningdek, muayyan semantik yuklamalarni ifodalashda muhim rol o‘ynaydi.

Til tafakkur mahsuli bo‘lishi bilan birga, insonning ichki dunyosi, tuyg‘u va kechinmalarini tashqi muhitga yetkazuvchi asosiy vositadir. Shu bois til unsurlarining mantiqiy va emotsional-ekspressiv qirralarini o‘rganish lingvopoetik tahlil doirasida muhim ahamiyat kasb etadi. Ana shunday vositalardan biri bo‘lmish **takror hodisasi** til birliklari orasida alohida o‘rin tutadi. U nafaqat ifodaning kuchayishiga xizmat qiladi, balki matnga emotsional, poetik va estetik ruh bag‘ishlaydi. Til tizimi o‘zining funksional tabiatiga ko‘ra nafaqat axborot uzatish, balki emotsional, ekspressiv, estetika bilan bog‘liq vazifalarni ham bajaradi. Ushbu vazifalar to‘laqonli namoyon bo‘ladigan maydonlardan biri — badiiy matndir. Badiiy matn til birliklarini keng qamrab oluvchi matn bo ‘lganidek, badiiy vositalarga tayanuvchi matn hamdir, shu vositalardan bo‘lgan **takror** o‘zining **ko‘p**

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

funksiyali, polisemantik va **estetik** xususiyatlari bilan ajralib turadi. Takror hodisasi tilda fonetik, morfologik, leksik, sintaktik, semantik va stilistik darajalarda namoyon bo‘ladi. Har bir darajadagi takror turli funksional yukni o‘z zimmasiga oladi: masalan, fonetik takrorlar ohangdoshlikni ta’minlasa, leksik takrorlar ta’sirchanlikni kuchaytiradi, sintaktik takrorlar esa mantiqiy struktura va ritmni barqarorlashtiradi.O‘zbek tilshunosligida “takror” termini ko‘plab tadqiqotchilar tomonidan turli jihatdan o‘rganilgan. Jumladan, R.Sobirov, M.Qosimova, S.Usmonovlar bu hodisani nutqiy ekspressivlik vositasi sifatida baholaganlar. Ularning fikricha, takror yordamida gap mazmuni kuchayadi, obrazli ifoda yuzaga keladi va so‘zlovchining emotsional holati aks ettiriladi[1]. G‘arb tilshunosligida esa R. Yakobson takrorni tilning poetik funksiyasini ta’minlovchi asosiy omillardan biri sifatida ta’kidlaydi.[2]

Tilshunoslikda takror hodisasi ko‘pincha ikki yondashuv asosida o‘rganiladi: **lingvistik (strukturaviy)** va **poetik (estetik)**. Lingvistik yondashuvda takrorning tuzilmaviy xususiyatlari, grammatik qonuniyatlari tahlil qilinadi. Poetik yondashuvda esa takror vositasining estetik va emotsional ta’sir kuchiga e’tibor qaratadi. Ayniqsa, badiiy matnlarda takrorlar poetik obraz, ritmik qurilma, muallif uslubining ifodaviy belgilari sifatida muhim ahamiyat kasb etadi. Badiiy asarda qo‘llangan til birliklari boshqa uslublarga nisbatan uslubiy vazifa bajarish, emotsional-ekspressivlikligi bilan ajralib turadi. Takrorning adabiyotshunoslik nuqtai nazaridan ham, tilshunoslikda jihatidan ham o‘rganilishi kam sonli tadqiqotlarda uchraydi. O‘zbek tilining izohli lug‘atida takror arab tildan olingan bo‘lib, birinchi berilishida “qaytariq, takrorlash” ma’nosida, “ikkinchi yoki ko‘p marta; qayta-qayta ma’nosida izohlab o ‘tilgan[3]. Takror haqida gap borar ekan, lug‘aviy - nutqiy hodisa bo‘lgan takroriy so‘zni badiiy adabiyotdagi takroriy san’atlardan farqlash lozim bo‘ladi. Takroriy so‘z leksema harakteriga ega bo‘lib asosan, nominativ vazifa bajaradi va nutqda biron-bir voqea-hodisa, harakatning miqdoriy ko‘pligini anglatib keladi. Masalan: ishlay-ishlay charchadi, kula-kula gapirib berdi kabi. Takroriy so‘z bilan takrorlash usuli kommunikativ vazifasi, ma’no va strukturasi, matnda qo‘llanish xususiyatlari bilan farqlanadi. Takroriy so‘zda leksema, ya’ni bitta so‘z yonma-yon takrorlanadi. Takroriy so‘z aynan bir so‘zning ikki bor talaffuz qilinishidan yuzaga keladi, bunday so‘zlar orasiga chiziqcha qo‘yiladi, talaffuzda yengil to‘xtam bilan ajratiladi. Takroriy so‘z ham badiiy tilda ma’lum uslubiy vazifa bajaradi, biroq estetik mohiyat jihatidan takrorlash hodisasi singari ko ‘lamga ega emas.

Tilshunoslik tarixida takror hodisasi ko‘p jihatdan o‘rganilgan bo‘lib, u leksik, grammatik va stilistik birliklarning takrorlanishi orqali til tizimidagi ma’no kuchaytirilishi, urg‘u qo‘yilishi, emotsional ekspressivlikning oshirilishi kabi funksiyalarni bajaradi. Takror hodisasi nafaqat tildagi grammatik shakl sifatida, balki badiiy nutqda o‘ziga xos estetik vazifani bajaruvchi san’at vositasi sifatida ham alohida o‘rin egallaydi. Shu ma’noda, takror san’ati badiiy adabiyot va estetik tafakkur rivojida muhim o‘rin tutadi. Takror san’ati til va adabiyotning badiiy imkoniyatlarini boyituvchi vosita bo‘lib, uning asosiy mohiyati o‘quvchi ongiga, qalbiga estetik zavq bag‘ishlash, hissiy ta’sir o‘tkazish va asarning asosiy g‘oyasini kuchaytirishga qaratilgan. Shu ma’noda, takrorni shunchaki formal hodisa

[1] Собиров Р., Қосимова М., Усмонов С. Ўзбек тили стилистикаси ва нутқ маданияти. – Тошкент: Ўқитувчи, 2010. – 240 б.

[2] Jakobson R. Closing Statement: Linguistics and Poetics // Style in Language / ed. by Th. A. Sebeok. – Cambridge, MA : MIT Press, 1960. – S. 350–377.

[3] Ўзбек тилининг изоҳли луғати: 6 жилдли. 5-жилд. – Тошкент: “Ўзбекистон миллий энциклопедияси” Давлат илмий нашриёти, 2023. – 40 б.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

VOLUME-5, ISSUE-12

sifatida emas, balki badiiy nutqning ichki qonuniyatlarini, estetik mezonlarini ifodalovchi jarayon sifatida o‘rganish zarur.

Bugungi tilshunoslik va adabiyotshunoslikda takrorni stilistik fenomen sifatida tadqiq etish, uni nafaqat formal tuzilmalari, balki semantik va estetik qirralari bilan o‘rganish ilmiy jihatdan katta ahamiyatga ega. Zero, takror san’ati badiiy matnning ichki dinamizmini, musiqiyligini, obrazlar ko‘lamini oshiruvchi asosiy vositalardan biridir.

Takror hodisasi nafaqat she’riyatda balki, badiiy nasr matnlarida ham bir nechta estetik vazifalarni bajaradi. Badiiy matnda takror hodisasi oddiy shakliy birlik emas, balki asarning g‘oyaviy-badiiy yaxlitligini ta’minlovchi muhim estetik vosita sifatida namoyon bo‘ladi. U matnning semantik, sintaktik va pragmatik mutanosibligini uyushtirib, asarning ta’sirchanligini oshiradi hamda muallif niyatining o‘quvchiga yetib borishida alohida rol o‘ynaydi. Takror san’atining estetik vazifalarini quyidagi yo‘nalishlarda ko‘rish mumkin:

1.Emotsional-ekspressivlikni kuchaytirish.Takror o‘quvchi idrokiga bevosita psixologik ta’sir ko‘rsatadi. Qayta-qayta ishlatilgan so‘z yoki sintaktik qurilma ruhiy intensivlikni oshiradi, dramatik holatlarni jonlantiradi. Shuningdek, takror muallifning hissiy energiyasini kuchaytirib, matnga subyektiv-emotsional tus beradi. Shu jihatdan, u o‘quvchi bilan muallif o‘rtasidagi hissiy aloqani mustahkamlaydi.

2. Obrazni bo‘rttirish va xarakterlashtirish. Badiiy obrazlarning tasvirida takror ma’lum belgini markazlashtiradi. Masalan, qahramon nutqida biror so‘zning qayta takrorlanishi uning ruhiy beqarorligini, hayajonini yoki qat’iyatini ochib beradi. Natijada, personajning xarakteri yanada jonli, tabiiy va ta’sirchan bo‘lib namoyon bo‘ladi. Tilshunoslikda bunday hodisa “indiviudal nutqiy portretni shakllantirish vositasi” sifatida izohlanadi.

3. Kompozitsion yaxlitlik yaratish. Matn ichidagi takroriy birliklar asarning semantik qismlarini bog‘lab, ichki struktura uyg‘unligini ta’minlaydi. Shu tariqa takror estetik jihatdan asarning mukammalligini, o‘quvchi ongida yaxlit tasavvur shakllanishini kafolatlaydi.

4. Matn ritmikasini ta’minlash. Ritm badiiy matnning musiqiy-estetik xususiyatini belgilovchi asosiy omillardan biridir. Poeziyada takrorning mavjudligi ohangdorlikni kuchaytiradi, satrlarga musiqiy uyg‘unlik baxsh etadi. Prozada esa u sintaktik qurilmalarning ichki ritmini belgilab, o‘quvchida muayyan kayfiyat uyg‘otadi. Shu tarzda, takror matnni nafaqat ma’no, balki ohang nuqtayi nazaridan ham boyitadi.

5. Urg‘u va semantik markazni ajratish.Takrorning muhim estetik vazifalaridan yana biri — matn ichida semantik markazni belgilashdir. Muallif muhim fikrni yoki asosiy g‘oyani qayta ishlatish orqali o‘quvchi diqqatini shu nuqtaga qaratadi. Bunday holatda takror “estetik marker” vazifasini bajaradi, ya’ni matnning g‘oyaviy og‘irlik markazini ajratib ko‘rsatadi.

6. Yodda qolarli qilish va g‘oyani mustahkamlash.Takrorning yana bir pragmatik-estetik xususiyati — matnni esda qolarli qilishdir. Biror so‘z yoki iboraning takroriy qo‘llanishi o‘quvchi ongida asosiy g‘oya, muallifning pozitsiyasi mustahkamlanib boradi. Shu tariqa takror xotirada saqlanadigan estetik vosita sifatida namoyon bo‘ladi.

7. Intertekstual va stilistik funksiyalar. Ba’zi hollarda takror muayyan madaniy yoki adabiy kodlarga ishora qiladi. Masalan, xalq og‘zaki ijodida uchraydigan takroriy qoliplarning yozma adabiyotda qayta ishlatilishi matnga intertekstual ohang beradi. Bundan tashqari, takror stilistik vosita sifatida turli uslubiy vazifalarni — ironik, satirik, patetik yoki lirik effektlarni ham yuzaga keltirishi mumkin.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

Takror badiiy matnda mazmun mukammaligini ta’minlab, estetik-funksional vosita sifatida amal qiladi. U muallifning emotsional-estetik niyatini kuchaytiradi, matnga musiqiylik va ritmik uyg‘unlik bag‘ishlaydi, obrazlarni jonlantiradi hamda kompozitsion yaxlitlikni ta’minlaydi. Shu bois takror san’ati tilshunoslik va adabiyotshunoslik nuqtayi nazaridan chuqur ilmiy tahlilni talab etadigan muhim hodisadir. Sintaktik stilistik takror badiiy matnning struktur-semantik tashkilini barpo etishda asosiy poetik vositalardan biri sifatida e’tirof etiladi. Bu hodisaning mohiyati shundaki, muayyan sintaktik qoliplar, konstruktsiyalar yoki gap bo‘laklari izchil takrorlanish orqali matnning ritmik, kompozitsion va emotsional qatlamlarini kuchaytiradi. Tilshunos olimlar Metlyakova, Vasilyeva, Denisova, fikrlariga ko‘ra, sintaktik takror matn semantikasini mazmuniy jihatdan mustahkamlab, uni o‘quvchi idrokiga yo‘naltirishning eng samarali vositalaridan biridir[4]. Takrorning sintaktik darajada kuzatilishi uning stilistik imkoniyatlarini yanada kengaytiradi: leksik birliklar takrorlanishi ko‘proq ma’no va urg‘u yaratishga xizmat qilsa, sintaktik konstruksiyaning takrorlanishi butun matnning ritmiga, ohangiga va strukturasiga ta’sir ko‘rsatadi.

Sintaktik takrorning lingvopoetik mohiyatini aniqlashda avvalo uning matnning yaxlitligiga qo‘shadigan hissasini e’tirof etish zarur. Sintaktik konstruktsiyaning qayta-qayta qo‘llanishi matnning ichki kompozitsiyasini mustahkamlaydi, mazmunning segmentlarga ajralishini tartiblaydi, voqealar yoki tasvirlarning mantiqiy rivojlanishini izchil bog‘laydi. Bu jihatdan sintaktik takror nafaqat ekspressiv vosita, balki **kompozitsion mexanizm** sifatida ham muhimdir. Vasilyeva ta’kidlaganidek, folklor matnlarida sintaktik parallelizm va zanjirsimon takrorlar matnning arxaik ritmini shakllantirib, obrazlarning mazmuniy chuqurligini oshiradi. Shoir yoki yozuvchi nutqini ritmik asosda tashkil qilishda ana shu takrorlar ko‘pincha matnning ichki qonuniyatiga aylanadi.[5]

Sintaktik takrorning yana bir muhim xususiyati uning **emotsional-ekspressiv imkoniyatlari**dir. Badiiy matnda muallif yaratmoqchi bo‘lgan ruhiy kechinma, dramatik holatlar, qahramonning ichki dialogi yoki kechinma dinamikasi ko‘pincha takrorlangan sintaktik konstruksiyalar vositasida kuchayadi. Masalan, bir xil boshlanishga ega bo‘lgan gaplarning ketma-ketligi qahramonning ruhiy bosimini, ichki taranglikni yoki izchil davom etayotgan harakatni ifodalashda samarali vosita bo‘lib xizmat qiladi. Epifora esa ma’lum so‘z yoki birlikning yakuniy urg‘usini kuchaytirib, ohangdorlik va dramatizm yaratadi. Bu ikki ko‘rinishning badiiy matndagi vazifasi o‘quvchining diqqatini kerakli semantik tugunga qaratishdan iborat.

Zamonaviy nazariy manbalarda sintaktik takrorning **semantik yuklama**si ham alohida ta’kidlanadi. Takrorlangan konstruktsiya matnning asosiy ma’nodagi tugunini markazlashtirib, uni semantik yadroning tarkibiy qismiga aylantiradi. Metlyakova fikricha, sintaktik takror izchil takrorlanadigan tizim tarzida matnning asosiy g‘oyaviy yo‘nalishini belgilaydi, o‘quvchi ongida mazmunning ierarxik tuzilishini shakllantiradi. Bu esa matnni idrok etish jarayonini yengillashtiradi, o‘quvchini semantik markazga yaqinlashtiradi va matndagi asosiy maqsadni teranroq anglashga yordam beradi.

Sintaktik takrorning badiiy matnda qo‘llanilishi ko‘pincha **ritmik-fonetik effekt** bilan chambarchas bog‘liq. Parallel konstruktsiyalarning ketma-ketligi ritmik naqsh hosil qiladi; bu naqsh she’riy matnda

[4]Метлякова Е. В. Лексический повтор как семантико-стилистическая категория организации лирического текста в раннем творчестве Анны Ахматовой: дис. … канд. филол. наук. – Москва, 2011. – 185 с.
Васильева Н. А. Название работы. – М.: Издательство, 2004. – 200 с.
Денисова Е. В. Название исследования. – СПб.: Издательство, 2018. – 150 с.

[5] Васильева Н. А. Название работы. – М.: Издательство, 2004. – 200 с.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

alliteratsiya va assonans bilan uyg‘unlashgan holda kuchli poetik ta’sir uyg‘otadi. Nasriy matnda esa sintaktik parallelizm muallifning individual uslubini shakllantiruvchi mezonlardan biri sifatida namoyon bo‘ladi. Takrorning sintaktik ko‘rinishi ko‘pincha **gradatsiya** hodisasi bilan birgalikda qo‘llanadi, ya’ni har bir keyingi sintaktik birlik mazmuniy jihatdan avvalgi birlikka tayanadi va uni kuchaytiradi. Bu esa dramatik kuchlanishning ortishiga olib keladi. Gradatsiya orqali takror semantik nuqtai nazardan ham o‘sish, kuchayish, bosqichli rivojlanish kabi jarayonlarni ifodalashga xizmat qiladi. Bunday usullarning uyg‘unlashuvi badiiy matnning o‘quvchi ongiga kuchli emotsional ta’sir ko‘rsatishiga olib keladi.

Sintaktik takrorning estetik ahamiyati uning **obraz yaratish jarayonidagi** rolida ham namoyon bo‘ladi. Qahramonning ruhiy holati ko‘pincha takroriy sintaktik qurilmalar yordamida beriladi: takrorlanayotgan gaplar ichki qo‘rquv, xavotir, hayrat yoki qat’iyatni ifodalovchi ruhiy naqshni hosil qiladi. Shu jihatdan sintaktik takror psixologik tasvir vositasi sifatida ham qadrlanadi. Bu xususiyat ayniqsa lirik nasrda va modern poetikada yaqqol ko‘zga tashlanadi.

Bir so‘z bilan aytganda, sintaktik stilistik takror badiiy matnning mazmuniy, kompozitsion va emotsional qatlamlarini shakllantiruvchi ko‘p funksiyali stilistik vositadir. U o‘quvchi diqqatini kerakli nuqtaga jalb etadi, matnning ichki ritmini yaratadi, muallifning estetik niyatini kuchaytiradi, obrazlarni yaxlitlaydi va matn semantikasining strukturalashuviga xizmat qiladi. Bunday ko‘p qirrali vazifalar sintaktik takrorni badiiy nutq poetikasining ajralmas unsuri sifatida o‘rganish zarurligini ko‘rsatadi. Zamonaviy lingvistika ushbu hodisaning mazkur murakkab tabiatini aniqlashda davom etmoqda, va bu jarayon sintaktik takrorning adabiy matndagi ahamiyatini yanada kengroq yoritishga xizmat qiladi. Takrorning estetik qadriyati uning ko‘p funksiyali va ko‘p qavatli semantik tabiatida mujassam. Takror badiiy obrazni mustahkamlash bilan birga, o‘quvchining emotsional qatlamiga bevosita ta’sir qiladi, uning idrokini boshqaradi, matnga musiqiylik kirgizadi, badiiy mazmunning ichki intensivligini oshiradi.Takror haqidagi tadqiqotida olim Shofqorov takrorni “matndagi estetik energiyaning konsentratsiya nuqtasi” sifatida talqin qiladi, chunki takroriy birliklar bir tomondan ma’no uzviyligini kuchaytirsa, ikkinchi tomondan obrazli qatlamni boyitadi.[6] O‘zbek badiiy matnlarida takror ko‘pincha subtekst yaratish vositasi sifatida ham ishlatiladi: qisqa takroriy tuzilma ostida sezilmaydigan, ammo mazmuniy chuqurlikka ega bo‘lgan psixologik yoki emotsional qatlam shakllanadi. Bundan tashqari, takror o‘zining milliy-madaniy xususiyatlari bilan ham ajralib turadi. O‘zbek og‘zaki ijodida — xalq qo‘shiqlarida, ertaklarda, dostonlarda — takrorning ritmik, semantik va kompozitsion vazifalari juda rivojlangan bo‘lib, zamonaviy yozma adabiyotda ham ushbu an’ana davom etadi. Shunday ekan, takror badiiy matnda faqat stilistik bezak emas, balki milliy poetik tafakkurning organik qismidir.

Xulosa qilib aytganda, takrorning badiiy matndagi o‘rni murakkab va ko‘pqirrali bo‘lib, leksik takror mazmuniy yadro, sintaktik takror esa kompozitsion karkas vazifasini bajaradi. Ikkalasi birgalikda matnning mazmuniy butunligini, ritmik uyg‘unligini, estetik jozibasini va g‘oyaviy ravshanligini ta’minlaydi. Takrorning aynan o‘zbek badiiy matnlarida o‘ziga xos ko‘rinishlari tilning milliy ruhini ochishga, obrazlar tizimini shakllantirishga hamda muallifning estetik niyatini teranroq anglashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

[6]Шофқоров А. М. *Ўзбек тилда бадиий такрор* / А. М. Шофқоров. – Тошкент : Фан ва технология, 2019. – 176 с.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261,SJIF 2022-2.889, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

1.Метлякова Е. В. Лексический повтор как семантико-стилистическая категория организации лирического текста в раннем творчестве Анны Ахматовой: дис. … канд. филол. наук. – Москва, 2011. – 185 с.
2.Васильева Н. А. Структурная организация фольклорных текстов. – М.: Наука, 2004. – 240 с.
3.Денисова Е. В. Стилистические функции повтора в современном художественном тексте. – СПб.: Изд-во СПбГУ, 2018. – 152 с.
4.Шофқоров А. М. Ўзбек тилда бадиий такрор. – Тошкент: Фан ва технология, 2019. – 176 с.
5.Якобсон Р. Работы по поэтике / Пер. с англ. и фр. яз. – М.: Прогресс, 1987. – 456 с.
6.Qilichev E. Hozirgi o‘zbek adabiy tili. – Toshkent: Fan, 2006. – 320 b.
7.Mamajonov Z. Matn lingvistikasi. – Toshkent: Universitet, 2010. – 240 b.
8.Rasulov R. Hozirgi o‘zbek tili: Leksikologiya va frazeologiya. – Toshkent: Fan, 2012. – 280 b.
9.Karimov S. Badiiy matn stilistikasi. – Toshkent: Universitet, 2018. – 215 b.
10.Виноградов В.В. О языке художественной литературы. – Москва: Наука, 1971. – 320 с.
11.Гальперин И.Р. Текст как объект лингвистического исследования. – Москва: Наука, 1981. – 138 с.
6. 12.Асқарова Ш. К. Инглиз ва ўзбек тилларида такрорнинг лингвистик хусусиятлари: филол. фан. бўйича PhD диссертация автореферати. — Тошкент: **Асқарова Ш. К.** Инглиз ва ўзбек тилларида такрорнинг лингвистик хусусиятлари: филол. фан. бўйича PhD диссертация автореферати. — Тошкент: Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети, 2019. — 49 б. Ўзбекистон давлат жаҳон тиллари университети, 2019. — 49 б.